

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Геолого-географічний факультет
Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Силабус курсу
«Біогеографія з основами екології»

Обсяг	Загальна кількість: кредитів 4; годин - 120; залікових модулів - 4; змістовних модулів - 3
Семестр, Рік	3 / 2 Спеціальності «Географія», «Освіта»
Дні, Час, Місце	за розкладом занять
Викладач (і)	Красєха Єрофей Никифорович; доктор біологічних наук, професор кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру
Контактний телефон	0963708480
Е-mail:	erkraseha@gmail.com
Робоче місце	Кабінет біогеографії і географії ґрунтів, кім.103
Консультації	очні консультації: середа з 14.00-15.00

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі студентами буде здійснюватися наступним чином:

e-mail: erkraseha@gmail.com

телефон: 0963708480

аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ (місце даної дисципліни в програмі навчання; мета курсу; тематика)

Предметом вивчення навчальної дисципліни є біосфера Землі і кругообіг в ній речовин, основи еволюції живих організмів і їх систематики, екологічні особливості географії організмів, основи біогеоценології і аерології, біоми Землі і їх географічне розповсюдження.

Пререквізити курсу. У системі географічних наук Біогеографія з основами екології тісно пов'язана із наступними навчальними дисциплінами: «Землезнавство», «Геологія з основами геоморфології», «Метеорологія і кліматологія», «Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів». Є базовою навчальною дисципліною в системах екологічних і природоохоронних дисциплін. Оволодіння теоретичними основами, вміннями і навичками з дисципліни є підґрунтям вивчення навчальних дисциплін «Фізична географія материків і океанів», «Регіональна економічна та соціальна географія», для проходження здобувачами вищої освіти навчальної практики.

Мета курсу – формування знань про біосферу Землі, як однієї із сфер географічної оболонки, та її складових – біогеоценозів і біомів.

Завдання курсу – сформуванню у студентів сучасне уявлення про біосферу Землі і її роль в глобальних процесах кругообігу речовин, еволюцію живого на планеті і схему класифікації живих організмів, екологічні умови їх існування і розповсюдження, надати студентам інформацію про основи біогеоценології і ареалогії, представити сучасні схеми флористичного і зоогеографічного районування суші, донести і закріпити у студентів знання основних закономірностей в розповсюдженні біомів і дати їм всебічну характеристику, розглянути екосистеми океану і наголосити на проблемах охорони живого на планеті.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- поняття біосфери і її ролі в глобальному кругообігу хімічних елементів на Землі;
- сучасні теорії походження життя і основи систематики живих організмів;

- екологічні чинники географії організмів;
- основи біоценології і ареалогії;
- схеми флористичного і фауністичного районування суші;
- загальні закономірності розповсюдження біомів суші і океану, та їх характеристику;
- проблеми охорони живих організмів і їх угруповань;

вміти:

- оцінити значимість окремих екологічних чинників в розповсюдженні видів та інших систематичних одиниць живих організмів і їх угруповань в різних географічних зонах;
- скласти біогеографічний опис території за наявними літературними і фондовими джерелами;
- провести первинне флористичне обстеження території, вміти зібрати гербарій і визначити систематичну належність рослин за визначниками;
- провести польове дослідження території з проблем щодо охорони живих організмів і біоценозів, скласти звіт з екологічної ситуації в районі досліджень.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (34 год.) та лабораторних занять (24 год.), організації самостійної роботи студентів (62 год.) на денному відділенні та лекцій (20 год.) та лабораторних занять (4 год.), організації самостійної роботи студентів (96 год.) на заочному відділенні.

Основна підготовка студентів здійснюється на лекційних та лабораторних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета студентами денної форми навчання під час семестру. Під час викладання дисципліни використовуються методи навчання: словесні (лекція, пояснення); наочні (демонстрація Power Point); практичні (лабораторні роботи); робота з підручником (під керівництвом викладача, самостійна робота студентів).

Змістовий модуль 1. Біосфера і її еволюція. Кругообіг речовин в біосфері. Еволюція життя, систематика організмів

Тема 1. Вступ.

Тема 2. Біосфера і кругообіг у ній речовин.

Тема 3. Походження життя на Землі. Систематика організмів. Різноманітність організмів, що населяють Землю.

Змістовий модуль 2. Основні положення екологічної географії організмів. Основи біогеоценології і ареалогії.

Тема 4. Основні положення загальної екології.

Тема 5. Поняття про біоценози і біогеоценози.

Тема 6. Поняття про ареал.

Змістовий модуль 3. Флористичне та фауністичне районування суші. Основні біоми суші. Екосистеми океану.

Тема 7. Флористичне, фауністичне та біотичне районування суші.

Тема 8. Географічні закономірності розподілення угруповань. Основні типи біомів суші.

Тема 9. Висотна диференціація угруповань.

Тема 10. Біоми островів.

Тема 11. Угруповання внутрішніх водойм.

Тема 12. Біогеографія океану. Біогеографія Чорного і Азовського морів.

Рекомендована література

Основна

1. Білоус Л. Ф. Біогеографія. Навчальний посібник. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка,

2020. 260 с.

2. Іщук О. В., Світельський М. М., Федючка М. І. і др. Біогеографія.; за заг. ред. О. В. Іщук. Херсон: Олді-плюс, 2019. 336 с.

3. Красеха Є. Н. Біогеографія з основами екології. Навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2012. 572 с.

4. Кукурудза С. І. Біогеографія. Підручник. Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 460 с.

5. Марісова І. В. Біогеографія. Регіональний аспект. Суми: Університетська книга, 2019. 128 с.

6. Мирза-Сіденко В. М. Біогеографія. Практикум (з основами теорії). Харків, 2020. 192 с.

7. Фекета І. Ю. Біогеографія. Методичні рекомендації для виконання практичних робіт. Ужгород: Вид-во УЖНУ «Говерла», 2010. 60 с.

Додаткова

1. Береговий П.М., Прахов М.М. Ботанічна географія. Київ: Вища школа, 1969. 342 с.

2. Гришко-Богменко Б.К., Морозюк С.С. та ін. Географія рослин з основами ботаніки. Київ: Вища школа, 1991. 256 с.

3. Гришко-Богменко Б.К. Географія рослин України. Київ: Вид-во УДПУ, 1994. 166 с.

4. Кістяківський О. Б., Корнєєв О.П. Посібник з зоогеографії. Київ: Рад. Школа, 1968. 137 с.

5. Настека Т.М., Методика проведення польових біогеографічних досліджень. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 92с.

6. Настека Т.М. Практикум з біогеографії для студентів природничо-географічних спеціальностей вищих педагогічних закладів. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. 122 с.

7. Природно-заповідний фонд Української РСР. Київ: Урожай, 1986. 224 с.

8. Рослинність УРСР. Вип. 1-4. Київ: Наукова думка, 1971-1974.

9. Червона книга України. Київ: УРЕ, 2009.

10. Zunino M., Zullini A. Biogeografia. La dimensione spaziale dell'evoluzione. 2nd ed. CEA 2004, 384 p.

11. Bondarieva L.M., Kyrylchuk K.S., Skliar V.H., Tykhonova O.M., Zhatova H.O., Bashtovyi M.G. Population dynamics of the typical meadow species in the conditions of pasture digression in flooded meadows. *Ukrainian Journal of Ecology*. 9 (2). 2019. P. 204–211.

Інформаційні ресурси

- <http://www.livt.net/index.htm> - електронна ілюстрована енциклопедія „Живі істоти”;
- <http://www.plantsystematics.org/> - сайт по систематиці рослин.
- Відеоролики, фотографії, інформація розміщені на сайті <http://www.arkive.org/> - on-line галерея флори і фауни Землі, представлено понад 6 тисяч видів тварин та 33 тисячі рослин; проект BBC.

Описи угруповань живих організмів та зональних біомів подані на сайтах:

- <http://www.blueplanetbiomes.org> - присвячений біомам світу;
- <http://www.worldwildlife.org> – сайт WWF.

Інформацію про органічний світ окремих регіонів можна знайти на сайтах:

- <http://www.projectamazonas.com> – фауна Амазонії;
- <http://www.wildmadagascar.org> – сайт про органічний світ Мадагаскару;
- <http://www.nearctica.com/> - органічний світ Північної Америки. Електронні публікації:
- <http://www.worldofanimals/stLmenu/5/index.shtml> - інтернет-журнал «У світі тварин»;
- <http://www.npacificnp/library/publikacii/tokranov1/titul.htm> - книга А. М. Токранова «Дивовижні творіння природи»;

- <http://abratsev.narod/biblio/varming/varming.html> - книга проф. Вармінга «Ойкологічна географія рослин».

ОЦІНЮВАННЯ

Загальна максимальна кількість балів – 100, в тому числі:

Поточний контроль			Самостійна робота	Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3			
20	20	20	30	30	100

Підсумковий контроль за дисципліною – іспит. Іспит складає студент, який виконав усі обов'язкові види робіт, які передбачаються навчальною програмою дисципліни та під час опанування дисципліни набрав 60 і більше балів.

Для студентів, які набрали впродовж семестру сумарно меншу кількість балів, ніж мінімум для іспиту (60) допускається написання реферату за темами лекційних, практичних занять чи самостійної роботи, за які отримана незадовільна оцінка, або перескладання МК, за яку отримана незадовільна оцінка.

Самостійна робота студентів.

Робота студентів складається з самостійного вивчення з певного переліку тем або тем, що потребують поглибленого вивчення. Самостійна робота (СР) контролюється у вигляді тестів, контрольних робіт, колоквиумів і звітів. Питання з тем, що відведені на самостійне вивчення включені до контрольних заходів. Увесь обсяг СР містить завдання які вимагають від студента систематичну самостійну роботу.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання: поточні контрольні роботи, підсумковий письмовий контроль здійснюються в аудиторії. У разі відсутності або низького результату усі роботи перескладаються одноразово протягом двох тижнів в день планової консультації (понеділок, 14.30 – 15.30). Всі індивідуальні самостійні завдання мають бути здані і захищені не пізніше дня напередодні підсумкового контролю. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання відбувається із дозволу деканату факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Підсумковий контроль здійснюється в аудиторії на передостанньому тижні. У разі відсутності або низького результату підсумковий письмовий контроль перескладається одноразово на останньому тижні в день планової консультації (середа 14.00-15.00).

Політика щодо академічної доброчесності: неприпустимі списування, студент повинен вільно володіти матеріалом.

Політика щодо відвідування та запізень: студент не повинен пропускати лабораторні заняття, про відсутність з поважних причин треба заздалегідь інформувати викладача, запізнення не бажані.

Мобільні пристрої: недопустимо користування мобільним телефоном, планшетом або іншими мобільними пристроями під час заняття (крім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки лабораторних завдань в процесі заняття

Поведінка в аудиторії: творча, ділова, доброзичлива атмосфера.